

Participatiewet

Mei 2023

De Participatiewet heeft als doel zoveel mogelijk mensen naar werk toe te leiden. Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. De wet biedt gemeenten instrumenten om mensen met een arbeidsbeperking of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen en te houden. De Participatiewet regelt ook dat gemeenten bijstand verlenen aan mensen die hun noodzakelijke bestaanskosten tijdelijk of blijvend niet kunnen dragen.

Deze factsheet geeft een cijfermatig beeld van de uitvoering van de Participatiewet in 2022. De factsheet behandelt drie thema's: mensen met een bijstandsuitkering, de ondersteuning door gemeenten in het algemeen en die aan mensen met een arbeidsbeperking in het bijzonder. Binnen dit laatste thema wordt in deze editie van de factsheet extra aandacht gegeven aan de inzet van het instrument loonkostensubsidie.

Mensen met een bijstandsuitkering

Eind december 2022 ontvingen in totaal 394 duizend mensen een bijstandsuitkering (figuur 1). Dit is het laagste aantal in bijna 10 jaar; sinds maart 2013 lag het totaal aantal bijstandsontvangers tot de AOW-leeftijd boven 395 duizend. De huidige daling tekent zich af sinds februari 2021, toen ruim 430 duizend mensen een beroep op bijstand deden. Ten opzichte van een jaar eerder (december 2021) is het aantal met ruim 14 duizend gedaald (-3,5%).

Figuur 1: Ontwikkeling aantal mensen tot de AOW-leeftijd met bijstandsuitkering, januari 2020 – december 2022 (x 1.000).

Bron: CBS

Dalende aantallen in alle groepen

De afname van het aantal bijstandsgerechtigden treedt bij alle groepen op ten opzichte van een jaar eerder (tabel 1). Het aantal 27- tot 45-jarigen daalde sinds december 2021 met ruim negen duizend het meest. Ook relatief was de daling binnen deze leeftijdsgroep het grootst (-6,5%). Ten opzichte van eind 2021 zijn eind 2022 ruim duizend jongeren minder aangewezen op bijstand.

Relatief is de afname onder jongeren tot 27 jaar met 3,6% vrijwel gelijk aan het gemiddelde (-3,5%). De kleinste relatieve daling is te vinden binnen de leeftijdsgroep 45 jaar tot AOW leeftijd, namelijk 1,6% (-3.570). Ook bij mensen met een niet-westerse migratieachtergrond is de afname lager dan gemiddeld, namelijk 0,8% (-1.630). Bij mensen met een westerse en een Nederlandse achtergrond lag dit percentage hoger (> 6%).

Tabel 1: Mensen met bijstandsuitkering: aantal en aandeel naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht, december 2022 en ontwikkeling ten opzichte van december 2021.

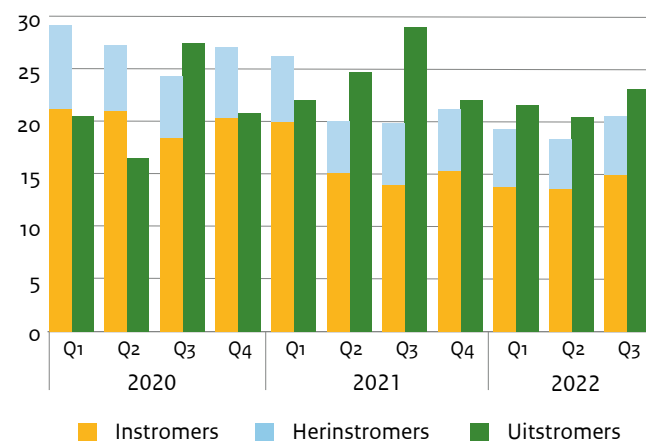
	(Sub)totaal december 2022 (aandeel van totaal)		Ontwikkeling t.o.v. december 2021	
Leeftijd				
Jonger dan 27 jaar	34.000	8,6%	-1.280	-3,6%
27 tot 45 jaar	134.000	34,0%	-9.290	-6,5%
45 jaar tot AOW-leeftijd	226.000	57,4%	-3.570	-1,6%
Migratieachtergrond				
Nederlands	145.000	36,8%	-9.490	-6,1%
Westers	35.500	9,0%	-2.510	-6,6%
Niet-westers	214.000	54,3%	-1.630	-0,8%
Geslacht				
Mannen	169.000	42,9%	-5.940	-3,4%
Vrouwen	226.000	57,4%	-7.200	-3,1%
Totaal	394.000		-14.140	-3,5%

Bron: CBS

Uitstroom groter dan instroom

Veranderingen in het totaal aantal bijstandsontvangers worden bepaald door het saldo van instroom en uitstroom. In lijn met de daling van dit totaal sinds februari 2021, is de uitstroom sinds het tweede kwartaal van 2021 groter dan de instroom (figuur 2). In de eerste drie kwartalen van 2022 stroomden gemiddeld bijna 22 duizend mensen per kwartaal uit de bijstand en ruim 19 duizend stroomden in. Hiervan was ruim 27% herinstromer; dat is iemand die binnen een jaar na uitstroom opnieuw een bijstandsuitkering ontvangt.

Figuur 2: Ontwikkeling instromers en uitstromers bijstand, eerste kwartaal 2020 – derde kwartaal 2022 (x 1.000).

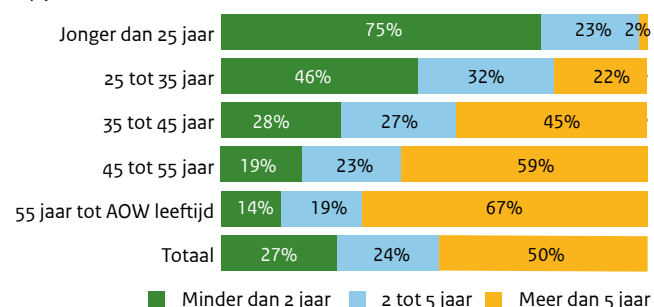

Bron: CBS

Aantal mensen met langdurige bijstand daalt

Eind september 2022 bedroeg het aantal mensen dat langer dan twee jaar aaneengesloten bijstand ontvangt 291 duizend (73% van alle bijstandontvangers). Vergelijken met een jaar eerder is dit aantal met bijna zes duizend gedaald. De daling deed zich vooral voor bij mensen die tussen de twee en vijf jaar bijstand ontvangen. Dit aantal daalde ten opzichte van september 2021 met 9.250 naar 94 duizend, terwijl het aantal mensen dat langer dan vijf jaar achtereen bijstand ontvangt steeg met 3.480 naar ruim 197 duizend. Leeftijd is hierin het meest bepalende kenmerk (figuur 3). Oudere bijstandsgerechtigden (vanaf 45 jaar) zijn oververtegenwoordigd: onder 45- tot 55-jarigen ontving 59% langer dan 5 jaar bijstand en onder 55-plussers was dit 67%. Van alle vrouwen in de bijstand ontvangt 52% meer dan vijf jaar achtereen bijstand. Onder alle mannen in de bijstand is dit aandeel 46%. Binnen de groep bijstandsgerechtigden met een niet-westerse migratieachtergrond is het aandeel mensen dat vijf jaar of langer bijstand ontvangt 47%. Dit is een kleiner aandeel dan bij de groepen met een Nederlandse (52%) of westerse achtergrond (54%).

Figuur 3: Bijstandsuitkeringen naar duur: aandeel langdurig in de bijstand naar leeftijd, eind derde kwartaal 2022.

Bron: CBS

Ondersteuning naar werk door gemeenten

Gemeenten zijn voor een grote groep mensen het eerste aanspreekpunt voor ondersteuning bij het vinden en behouden van werk. Het gaat om mensen, met en zonder uitkering, die hulp nodig hebben om mee te doen in de samenleving. Gemeenten bieden uiteenlopende re-integratie- en participatievoorzieningen gericht op meedoen, het leren van vaardigheden of het opdoen van werkervaring. Daarnaast kunnen gemeenten structurele loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk als re-integratievoorziening inzetten om mensen met een arbeidsbeperking naar een baan te geleiden.

Inzet voorzieningen licht gedaald

In december 2022 boden gemeenten in totaal ruim 228 duizend voorzieningen aan. Dit totaal aantal voorzieningen is ruim 4% minder dan in december 2021, toen bijna 239 duizend voorzieningen werden ingezet (tabel 2).

Deze daling trad niet op bij alle typen voorzieningen. Vergelijken met december 2021 lag het aantal plaatsingen in beschut werk 26% en de inzet van jobcoaches / begeleiding op de werkplek 23% hoger. De inzet van vervoersvoorzieningen steeg ook aanzienlijk met 24%. Tegenover deze toenames staan afnames van onder andere de tijdelijke loonkostensubsidies (-37%), voorzieningen gericht op sociale activering (-25%) en de meer algemene coaching naar werk of participatie (-12%).

Tabel 2: Aantal ingezette re-integratie- en participatievoorzieningen naar type, december 2022 en ontwikkeling ten opzichte van december 2021.

Type voorziening	Aantal ingezette voorzieningen december 2022	Ontwikkeling t.o.v. december 2021
Financiële compensatie		
Loonkostensubsidie		
Participatiewet	31.750	16%
Forfaitaire loonkostensubsidie	2.980	-2%
Tijdelijke loonkostensubsidie	740	-37%
Werkplekken		
WIW/ID-baan	250	-14%
Beschut werk*	6.540	26%
Participatieplaats	3.370	-10%
Proefplaatsing t.b.v. loonwaarbepaling	670	-7%
Overige werkplekken	13.920	-1%
Ondersteuning op de werkplek		
Jobcoach / begeleiding op de werkplek	17.690	23%
Werkplekaanpassing	10	0%

Tabel 2. Vervolg

Type voorziening	Aantal ingezette voorzieningen december 2022	Ontwikkeling t.o.v. december 2021
Voorziening naar werk of participatie		
Coaching naar werk of participatie	65.450	-14%
Training / cursus / opleiding	25.470	-5%
Vrijwilligerswerk	18.970	-1%
Overige sociale activering	20.060	-25%
Faciliterende voorzieningen		
Vervoersvoorziening	11.510	24%
Overig faciliterend	4.910	-6%
Anders		
Uitbesteed, onbekend en niet nader in te delen	4.040	-22%
Totaal	228.320	-4%

Bron: CBS

* Vermeld aantal ingezette voorzieningen beschut werk wijkt vanwege verschil in definitie af van aantal mensen werkend na positief advies beschut werk volgens UWV. Zie ook figuur 7 en tabel 3.

Aantal mensen met voorziening daalt mee

In december 2022 ondersteunden gemeenten in totaal 168 duizend mensen in het krijgen of behouden van een baan. Ook hier is sprake van een daling ten opzichte van een jaar eerder (-11 duizend; -6%).

Het merendeel van de mensen ontving in december 2022 één voorziening (75%), 20% ontving twee voorzieningen en 4% drie. Een kleine groep van 1% maakt tegelijkertijd gebruik van vier of meer re-integratievoorzieningen. Voor de meeste mensen die ondersteund worden met één of meer voorzieningen is dit gericht op re-integratie (67%), voor 33% richt de inzet zich in eerste instantie op participatie. Deze verhouding tussen het primaire doel van de inzet van een voorziening varieert naar leeftijd: voor jongeren onder 27 jaar ligt de nadruk op re-integratie (85%), waar het voor 55-plussers in ongeveer de helft van de gevallen vooral om het stimuleren van participatie gaat.

Van de lopende re-integratievoorzieningen eind september 2022 zetten gemeenten 63% in voor bijstandsgerechtigden. De overige 37% van de voorzieningen werd ingezet voor niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden (7%) en werkenden zonder aanvullende uitkering die ondersteuning nodig hebben (30%). Van de bijstandsgerechtigden die een voorziening ontvingen, ontving 73% twee jaar of langer een bijstandsuitkering, 46% ontving langer dan 5 jaar bijstand. Dit sluit redelijk aan op de totale bijstandspopulatie, waar 73% langer dan twee jaar bijstand ontving en 50% langer dan vijf jaar (zie figuur 3, hiervoor). Van alle bijstandsgerechtigden ontving 29% hulp in de vorm van een of meer voorzieningen.

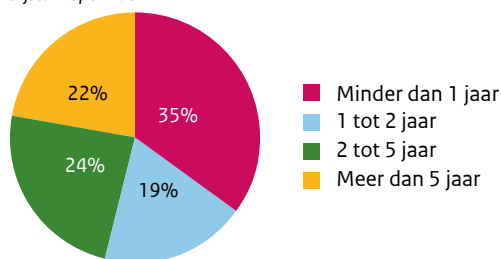
Voorzieningen worden in redelijk gelijke mate verstrekt aan alle leeftijdsgroepen en tussen mannen en vrouwen (52%-48%). Van alle mensen die in december 2022 door gemeenten ondersteund werden

met een voorziening, heeft 49% een niet-westerse migratieachtergrond en 43% een Nederlandse achtergrond. De inzet van typen re-integratievoorzieningen verschilt wel tussen groepen. Zo worden mannen vaker ondersteund met de verschillende soorten loonkostensubsidie (70%) en jobcoaches (66%), en worden zij vaker geplaatst op werkplekken (58%). Vrouwen krijgen daarentegen vaker voorzieningen zoals scholing (56%), vrijwilligerswerk (63%) of andere sociale activering (58%). Het merendeel van de mensen dat training of scholing (72%) of sociale activering (61%) aangeboden krijgt heeft een niet-westerse migratieachtergrond.

Krijgen en behouden van werk

In de eerste helft van 2022 zijn bijna 36 duizend mensen vanuit de bijstand gestart met een baan. Dit waren meer mannen (56%) dan vrouwen (44%). De verdeling naar achtergrond laat een vergelijkbaar beeld zien als de verdeling binnen de bijstand: 55% van de baanstarters heeft een niet-westerse achtergrond, 36% een Nederlandse achtergrond en 9% een westerse achtergrond. In totaal zijn deze mensen ruim 40 duizend banen gestart. Een groot deel van deze banen, namelijk 35%, is gestart door mensen die minder dan een jaar in de bijstand zaten. Ook mensen die langdurig bijstand ontvingen startten in de eerste helft van 2022 een baan; aan 24% van de startende banen ging een periode van twee tot vijf jaar bijstand vooraf en bij 22% was dit meer dan vijf jaar (figuur 4). Ten opzichte van 2021 zijn deze aandelen gegroeid; in dat jaar ging aan 21% van de startende banen een periode van twee tot vijf jaar bijstand vooraf en bij 17% was dit meer dan vijf jaar.

Figuur 4: Gestarte banen vanuit bijstand in eerste helft 2022: duur voorafgaande bijstandperiode.

Bron: CBS

Van deze baanstarters vanuit de bijstand ontving 49% (17 duizend) voorafgaand aan de baan een re-integratievoorziening. Daarnaast startten in de eerste helft van 2022 2.090 niet-uitkeringsgerechtigden met werken nadat ze in de maand ervoor met een voorziening van de gemeente werden ondersteund. Een maand na de start van de baan was 91% van de mensen die een voorziening ontving nog aan het werk. Van hen die nog steeds werkten, deed 74% dat met een voorziening en 49% met een (gedeeltelijke) uitkering. Bij de 18 duizend mensen die in de eerste helft van 2022 zonder voorafgaande ondersteuning vanuit de bijstand gestart zijn met een baan, ligt het percentage dat een maand later nog aan het werk was iets lager op 88%. Van hen die na een maand nog werkten, deed 58% dat met een (gedeeltelijke) uitkering en 2% werd bij het werk ondersteund met een re-integratievoorziening.

In 2021 startten ruim 71 duizend mensen vanuit de bijstand een baan. Ruim 36 duizend (51%) van deze mensen ontving voorafgaand aan de baan een re-integratievoorziening. Ook startten 4.520 niet-uitkeringsgerechtigden een baan met voorafgaande ondersteuning vanuit de gemeente. Zes maanden na de start van de baan werkten 79% van hen nog. Dit percentage ligt voor de 35 duizend mensen die zonder voorafgaande re-integratievoorziening vanuit de bijstand aan het werk gingen iets lager, op 72%.

Ondersteuning voor mensen met een arbeidsbeperking

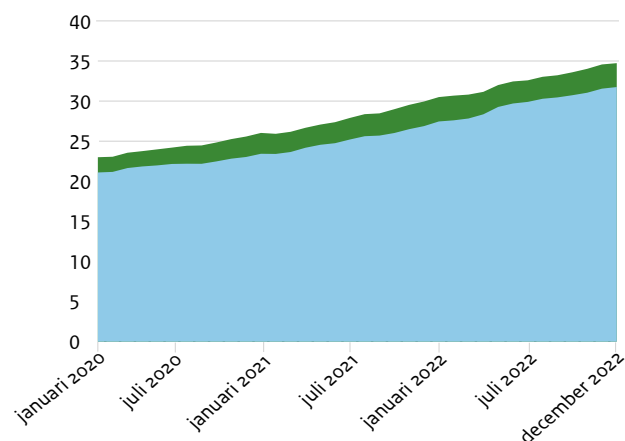
De Participatiewet biedt steun aan mensen met een arbeidsbeperking die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen. De instrumenten loonkostensubsidie, jobcoach en beschut werk worden vooral ingezet voor deze groep. Werkgevers ontvangen structurele loonkostensubsidie ter compensatie voor de lagere productiviteit van de werknemer. De hoogte van de tegemoetkoming wordt bepaald op basis van een loonwaardebepaling voorafgaand aan de start van het dienstverband of wordt voor de duur van maximaal een half jaar op 50% vastgesteld (forfaitaire loonkostensubsidie). In deze periode wordt de uiteindelijke loonwaarde op de werkplek vastgesteld. Een jobcoach kan aanvullend de nodige begeleiding op de werkplek bieden aan de werknemer. Mensen met een beperking die meer begeleiding nodig hebben en onder aangepaste werkomstandigheden kunnen werken komen in aanmerking voor een beschutte werkplek.

Om de inzet van loonkostensubsidie door gemeenten verder te stimuleren is de financiering van dit instrument gewijzigd. Vanaf 2022 wordt de loonkostensubsidie over gemeenten verdeeld op basis van gerealiseerde uitgaven.

Inzet loonkostensubsidies blijft stijgen

Sinds de invoering van de Participatiewet groeide de inzet van het instrument loonkostensubsidie gestaag. In december 2022 liepen bijna 35 duizend loonkostensubsidies, waarvan 2.980 forfaitair – een stijging van 14% ten opzichte van een jaar eerder (figuur 5).

Figuur 5: Ontwikkeling inzet loonkostensubsidie, januari 2020 – december 2022 (x 1.000).

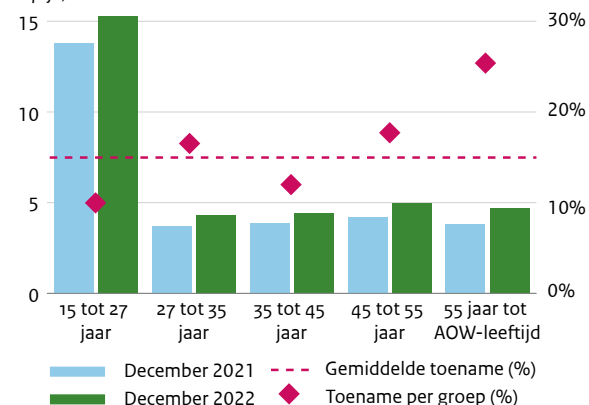

Bron: CBS

In december 2022 vormden de loonkostensubsidies (Participatiewet, waaronder forfaitair) 15% van alle ingezette re-integratie en participatievoorzieningen. Een jaar eerder lag dit aandeel 2,4 procentpunt lager.

Bijna 34 duizend mensen werden in december 2022 met een loonkostensubsidie ondersteund in het krijgen of behouden van werk. Het betreft vaak mannen jonger dan 27 met een Nederlandse achtergrond (27%). Jonge vrouwen met een Nederlandse achtergrond volgen daarna, zij vormen 10% van de ontvangers van loonkostensubsidie. In totaal is 70% van de in december 2022 met een loonkostensubsidie ondersteunde personen man, heeft 67% een Nederlandse achtergrond en is 45% jonger dan 27 jaar. Deze afspiegeling is door de tijd heen grotendeels onveranderd. Er is echter wel enige verschuiving te zien. Relatief is het aantal 55-plussers ten opzichte van december 2021 met 25% toegenomen, waar er gemiddeld een toename van 15% was (figuur 6: de stippen en stippellijn tonen de percentuele toename).

Figuur 6: Aantal mensen met loonkostensubsidie (x 1.000) en relatieve toename naar leeftijd, december 2021 en december 2022.

Bron: CBS

De gemiddelde loonwaarde van mensen met een loonkostensubsidie op basis van de Participatiewet ligt rond de 54%. De loonwaarde van een kwart (24%) van de mensen ligt tussen 50% en 60%. 42% van de mensen met een loonkostensubsidie heeft een loonwaarde lager dan 50%, 34% heeft een loonwaarde boven de 60%.

Aan het werk met loonkostensubsidie

In de eerste helft van 2022 startten 3.220 banen met ondersteuning van een (forfaitaire) loonkostensubsidie, waarvan 2.600 (81%) door mensen die in de voorafgaande periode een bijstandsuitkering ontvingen. Aan 26% van deze startende banen ging een periode van minder dan een jaar bijstand vooraf. Bij 21% betrof dit een periode tot 2 jaar, terwijl bij 53% de voorafgaande bijstandsperiode meer dan 2 jaar was. Ten opzichte van het algemene beeld van startende banen vanuit de bijstand (figuur 4, hiervoor) worden relatief meer mensen die langdurig in de bijstand zitten met inzet van een loonkostensubsidie aan het werk geholpen. Een maand na de start van de baan met loonkostensubsidie is 99% van de mensen nog aan het werk.

Aan het einde van het derde kwartaal 2022 werkten in totaal 31 duizend mensen met een loonkostensubsidie (waarvan 2.520 forfaitair). 91% van deze mensen werkt zonder (aanvullende) bijstandsuitkering.

Aanvullende voorzieningen voor mensen met arbeidsbeperking

Iets meer dan de helft van de mensen met een loonkostensubsidie op basis van de Participatiewet wordt daarnaast ondersteund met een andere voorziening. 39% heeft één andere voorziening, 10% twee andere voorzieningen en een kleine groep van 2% ontvangt naast de loonkostensubsidie drie of meer andere voorzieningen. De meest voorkomende combinatie is een loonkostensubsidie samen met de ondersteuning door een jobcoach of ondersteuning op de werkplek (53%), gevolgd door plaatsing in beschut werk (27%) en de meer algemene coaching naar werk (9%).

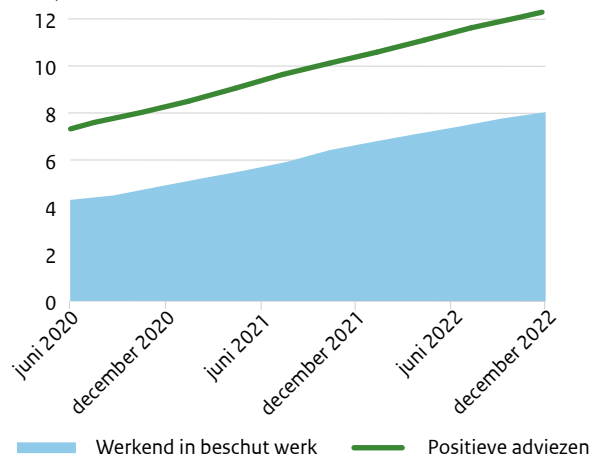
Jobcoaches worden ook breder ingezet dan alleen voor mensen met een loonkostensubsidie. In totaal liepen in december 2022 bijna 18 duizend trajecten waarin mensen met een arbeidsbeperking werden begeleid door een jobcoach. Dit aantal is ten opzichte van een jaar eerder met 3.330 (23%) gestegen.

Jobcoaches worden, net als loonkostensubsidies, vooral ingezet in de ondersteuning van jonge mannen met een Nederlandse achtergrond (23% van alle mensen met een jobcoach). Ten opzichte van december 2021 zijn er wel enige verschuivingen opgetreden: de inzet voor mensen met een Nederlandse achtergrond daalde van 66% naar 62% ten gunste van mensen met een migratieachtergrond, en ook in de leeftijdsverdeling daalde het aandeel van jongeren tot 27 jaar van 45% naar 43% ten gunste van de 45- tot 55-jarigen en de 55-plussers.

Bij de mensen op een beschut werkplek is de verdeling naar persoonskenmerken in december 2022 vrijwel onveranderd ten opzichte van een jaar eerder: 66% is man, 65% heeft een Nederlandse achtergrond en 46% is jonger dan 27 jaar.

Volgens het UWV waren eind december 2022 8.032 mensen aan het werk die eerder een indicatie voor beschut werk ontvingen. In totaal zijn er 12.361 van deze positieve adviezen afgegeven (figuur 7). Om in aanmerking te komen voor een beschutte werkplek is een positief advies van het UWV nodig. Het totaal aantal positieve adviezen wordt vanaf 2015 bijgehouden. Eind december zijn daarvan nog 11.976 geldig; een aantal beschikkingen zijn vervallen wegens het bereiken van de pensioenleeftijd of overlijden. Het aantal mensen werkend na een positief advies voor beschut werk steeg in een jaar tijd met 19%. Twee derde van de mensen met een geldig positief advies is aan het werk.

Figuur 7: Ontwikkeling beschut werk: totaal aantal positieve adviezen beschut werk en totaal aantal mensen werkend na positief advies, juni 2020 – december 2022 (x 1.000).

Bron: UWV Gegevensdiensten

Werk voor mensen met een arbeidsbeperking

De Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten heeft als doel mensen met een arbeidsbeperking aan een baan te helpen bij een reguliere werkgever. Diverse instrumenten van de Participatiewet (zoals loonkostensubsidies en jobcoaches) dragen daaraan bij. Een deel van de doelgroep van de banenafpraak valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Tabel 3: Aantal mensen werkend binnen de banenafpraak, op een interne plaatsing Wsw of beschut werk onder de Participatiewet.

	Eind 2020	Eind 2021	Medio 2022
Banenafpraak	119.229	128.468	132.622
Interne plaatsing Wsw	40.991	38.341	37.313
Beschut werk Participatiewet	5.198	6.767	7.421
Totaal	165.418	173.576	177.356

Bron: UWV Gegevensdiensten, Panteia

Medio 2022 werkten in totaal ruim 177 duizend mensen onder de banenafpraak, in de beschutte omgeving van een sociale werkvoorziening (Wsw) of in beschut werk onder de Participatiewet (tabel 3). Het aantal mensen werkend binnen de banenafpraak liep medio 2022 richting 133 duizend. Eind december werkten er ruim 134 duizend mensen binnen de banenafpraak, een toename van 5.775 ten opzichte van een jaar eerder. De daling van het aantal mensen op een interne plaatsing in een sociale werkvoorziening (Wsw) naar 37 duizend medio 2022 is naar verwachting, omdat sinds de invoering van de Participatiewet er geen nieuwe mensen meer instromen. Bijgewerkte cijfers over de Wsw tot eind 2022 volgen later in het jaar. Het aantal mensen dat op een beschut werkplek onder de Participatiewet werkt, steeg in 2022 met 1.265, een toename van 19% ten opzichte van een jaar eerder. Eind juni 2022 was dit aantal gegroeid naar 7.421 en eind 2022 waren 8.032 mensen werkend na een positief advies beschut werk.

Eind 2022 stonden in totaal 253 duizend mensen in het landelijk register waarin alle mensen staan die onder de banenafpraak vallen (doelgroepregister). Van hen had 53% (ruim 134 duizend) op dat moment een baan. Binnen het doelgroepregister vallen ruim 117 duizend mensen onder de Participatiewet. Eind 2022 was 53% (ruim 62 duizend) van deze gemeentelijke doelgroep die valt onder de Participatiewet aan het werk.

Colofon

Bewerkingen door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op basis van (voorlopige) gegevens van:

- CBS: Bijstandsuitkeringenstatistiek en Statistiek Re-integratie door Gemeenten
- UWV Gegevensdiensten: Dashboard Banenafpraak, Dashboard Beschut werk
- Panteia: Wsw-Statistiek

Aantallen boven 10.000 worden in de tekst op duizendtallen afgerond. Door afrondingsverschillen tellen aantallen en percentages niet altijd op tot het totaal.

Deze factsheet is een uitgave van:
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

© Rijksoverheid | mei 2023